

**BASES PER AL DESENVOLUPAMENT ORGANITZATIU I
PROFESSIONAL EN L'ÀMBIT D'URGÈNCIES I
EMERGÈNCIES A CATALUNYA**

Associació Catalana de
Medicina
d'Emergències. SEMES

**SOCIETAT CATALANA DE MEDICINA D'URGÈNCIES
ASSOCIACIÓ CATALANA DE MEDICINA
D'EMERGÈNCIES**

Tortosa, 9-10 de maig de 2003

Bases per al desenvolupament organitzatiu i professional en l'àmbit d'Urgències i Emergències a Catalunya

Autors:

- **Manel R. Chanovas Borràs** : President de l'Associació Catalana de Medicina d'Urgències i Emergències (ACMES). President de la Societat Catalana de Medicina d'Urgències (SCMU). Membre del Consell Assessor del Pla Integral d'Urgències de Catalunya (PIUC). Especialista en Medicina Intensiva. Certificat en Medicina d'Urgències i Emergències (CME) per la SEMES. Responsable de Servei d'Urgències de l'Hospital de Tortosa Verge de la Cinta.
- **Ramon Nogué Bou**: Professor associat del Departament de Cirurgia de la Universitat de Lleida. Director del Mestratge en Medicina d'Urgències de la Universitat de Lleida. Responsable de la subsecretaria de formació de pre-grau de la Sociedad Española de Medicina de Urgencias y Emergencias (SEMES). Responsable de Formació Mèdica de SCMU-ACMES. Membre del Comitè Científic de la SCMU-ACMES.
- **Fermí Roqueta Egea**: Coordinador del Grup Intercomarcal de Serveis d'Urgències de Catalunya. Secretari de Qualitat de la SCMU-ACMES. Membre del Consell Assessor del Pla Integral d'Urgències de Catalunya. Especialista en Cirurgia. Cap de Servei d'Urgències de Fundació Althaia- Manresa.
- **Santiago Tomàs Vecina**: Vicepresident de la Sociedad Española de Medicina de Urgencias y Emergencias. President del Comitè Científic de la SCMU-ACMES. Especialista en Medicina Interna. Certificat en Medicina d'Urgències i Emergències (CME) per la SEMES. Cap de Servei d'Urgències de l'Hospital Mútua de Terrassa.
- **Guillem Vázquez Mata**: Catedràtic de Medicina de la Universitat Autònoma de Barcelona. Cap del Departament de Medicina i Urgències de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Especialista en Medicina Intensiva i Medicina Interna

Consultors:

- **Salvador Aregall Fusté**: Metge Adjunt del Servei d'Urgències de l'Hospital Mútua de Terrassa.
- **Xavier Balanzó Fernández**: Cap de la Unitat de Medicina Intensiva de l'Hospital de Mataró.
- **Ramon Ciurana Roca**: Vocal ACMES – SCMU. Director assistencial SEM SA
- **Manuel Daza López**: Secretari ACMES – SCMU. Metge Adjunt Servei d'Urgències Hospital de Mataró.
- **Josefina Felisart Morales**: Directora de la Unitat Quirúrgica de l'Hospital de Palamós, Servei de Salut Integrats Baix Empordà.
- **Gerard Ferré Valdes**: ICS Lleida.
- **Fernando Garcia Alfranca**: Vicepresident SCMU, Secretari de relacions institucionals ACMES. Director Mèdic SCUB SA-061.
- **Juan Gutiérrez Cebollada**: Tresorer ACMES – SCMU. Cap de secció d'Urgències de l'Hospital del Mar de Barcelona.
- **Jordi Klamburg i Pujol**: Cap Clínic de la Unitat de Medicina Intensiva de l'Hospital Germans Trias i Pujol de Badalona.
- **Gemma Martínez Estalella**: Vicepresidenta 4a. ACMES, Vocal SCMU. Supervisora d'Urgències Hospital Universitari de Bellvitge.
- **Josefina Rovira Coromina**: Vicepresidenta 2a. ACMES, Vocal SCMU. Supervisora Servei d'Urgències de Fundació Althaia- Manresa.
- **Albert Salazar Soler** : Vocal ACMES – SCMU. Coordinador d'Urgències Hospital Universitari de Bellvitge.
- **Joan Sala Sanjaume**: Director Mèdic de l'Hospital General de Catalunya.
- **Antoni Senent Llorens**: Vicepresident 3r. ACMES, Vocal SCMU. SCUB SA-061.
- **Ismael Roldán Bermejo**: Cap de la Unitat de Medicina Intensiva de l'Hospital Verge de la Cinta de Tortosa.

Bases per al desenvolupament organitzatiu i professional en l'àmbit d'Urgències i Emergències a Catalunya

- **Josep Maria Soto Ejarque:** Vicepresident 1r. ACMES, Vocal SCMU. Hospital General d'Igualada, SEM S.A.
- **Rosendo Vázquez Negre:** Metge Adjunt d'Urgències de l'Hospital Verge de la Cinta de Tortosa.

ÍNDEX:

INTRODUCCIÓ

OBJECTIUS

PROPOSTES:

1. Quin model d'urgències considerem?
2. Quina és la formació prèvia que ha de tenir un metge d'un sistema d'urgències i emergències?
3. Quines són les funcions d'un metge d'urgències?
4. Com ha de ser el desenvolupament professional d'un metge d'urgències?

CONCLUSIONS

FIGURES I TAULES

- a. Figura 1
- b. Figura 2
- c. Taula 1

ANNEX 1: Cos doctrinal de medicina d'urgències i emergències

INTRODUCCIÓ:

En els darrers anys s'ha produït un increment important de la demanda d'atenció sanitària a pràcticament tots els països desenvolupats. Les múltiples repercussions que genera aquest fet són motiu de preocupació sociopolítica creixent i l'increment de la despesa sanitària i un millor aprofitament d'aquesta constitueixen un tema de debat en els països del nostre entorn.

Dintre del fenomen incremental de la demanda, els serveis d'urgència (SU), de tots els àmbits, han vist augmentar la seva activitat de forma molt important. Catalunya presenta la taxa de freqüentació d'urgències més alta de l'estat espanyol amb prop de 700 urgències hospitalàries per 1.000 habitants. Una part molt important d'aquesta demanda és atribuïda a visites de pacients que presenten patologies no urgents i poden ser atesos en l'atenció primària. D'aquesta manera es viu una situació de massificació constant i saturacions periòdiques que són notícia recurrent als mitjans de comunicació. La sobreutilització genera preocupació per: la pèrdua de la continuïtat assistencial, l'actuació de servei substitutiu de l'atenció primària, els conflictes relacionats amb la prioritització de l'assistència, les disfuncions que ocasiona a l'activitat programada dels hospitals i pel superior cost a igualtat de patologia.

Aquesta situació ha obligat a un desplegament extraordinari de recursos tant hospitalaris com extrahospitalaris i centres de coordinació que tot i donant una millor assistència no han disminuït la demanda. La reforma de l'assistència primària no ha complert amb l'objectiu de reduir o regular la demanda d'atenció urgent als serveis d'urgència dels hospitals. La coordinació entre nivells sanitaris no és una realitat actualment a Catalunya i els serveis d'urgència continuen sent la principal porta d'entrada als hospitals i, en moltes ocasions, l'únic punt de contacte de l'usuari amb el sistema sanitari. La funció dels SU de fa uns anys d'ingressar els pacients per arribar a un diagnòstic i un tractament ha evolucionat a la de diagnosticar i tractar inicialment per poder ingressar. Això ha ocasionat, per una part, la creació d'una disciplina pròpia de caràcter transversal que igual que als països del nostre entorn hauria de ser considerada com especialitat mèdica; i, per una altra, el desenvolupament de noves àrees (centres de coordinació, assistència "in situ", àrea de reanimació, hospitalització de curta estada, àrees de semicrítics, alternatives a la hospitalització, etc.) que augmenten la complexitat dels serveis d'urgències i en fan necessària la professionalització.

Els sistemes d'atenció sanitària urgent a Catalunya es troben en una situació complexa per la manca de professionals preparats deguda, entre altres, a l'elevada demanda professional motivada per l'increment de dispositius, la fuga de professionals tècnicament preparats a altres àrees de la Medicina, la manca d'expectatives professionals i de consolidació laboral, la falta d'una carrera professional i la discriminació retributiva respecte a altres àmbits. Aquesta situació comporta un constant canvi de personal i de directius, una menor implicació dels metges dintre de l'organització, un baix aprofitament de l'experiència d'anys, un trencament quasi constant de les febles relacions establertes amb altres àmbits assistencials i una gran dificultat d'incorporar nous professionals disposats a invertir temps i diners en formació adequada per al considerar els SU "àrea de pas professional"

Bases per al desenvolupament organitzatiu i professional en l'àmbit d'Urgències i Emergències a Catalunya

Atesa la situació actual, les societats catalanes de Medicina d'Urgències i Emergències (SCMU i ACMES), proposem la creació d'un model d'organització i de desenvolupament professional basat en la integració dels recursos disponibles amb l'interès d'obrir camins de futur sostenible, oferint als ciutadans i els professionals més protagonisme, autonomia i coresponsabilitat en relació amb l'atenció urgent a la salut.

Bases per al desenvolupament organitzatiu i professional en l'àmbit d'Urgències i Emergències a Catalunya

OBJECTIUS:

1. Adaptar les estructures d'urgències i emergències als nous reptes de futur, plantejats al Llibre Blanc de les professions sanitàries recentment publicat a Catalunya.
2. Contribuir a la creació d'un model polivalent, flexible i sostenible d'atenció a les urgències i emergències.
3. Dotar d'un contingut professional a l'atenció d'urgències i emergències, creant un marc de formació, motivació, incentivació i reconeixement que permeti completar tota la vida professional dins del sistema d'urgències proposat.
4. Facilitar una permeabilitat suficient dels professionals a les diferents àrees i especialitats de la medicina.
5. Intentar una coordinació real entre tots els participants implicats en la urgència
6. Fomentar la relació amb l'atenció primària, per desenvolupar filtres efectius que regulin eficaçment les visites inapropiades als serveis d'urgències hospitalaris.

PROPOSTES

1. QUIN MODEL D'URGÈNCIES CONSIDEREM?

Definim com Sistema d'Atenció a Urgències i Emergències (SAUE) un model integral, que sigui considerat com un nivell assistencial i que consideri els següents àmbits de treball (figures 1 i 2):

1. Centres coordinadors d'urgències i emergències i centres reguladors sectoritzats
2. Atenció a les emergències extrahospitalàries
3. Assistència a les urgències d'atenció primària
4. Atenció a les urgències hospitalàries
5. Transport inter-hospitalari de malalts aguts i crítics

El model recomanat hauria de preveure una estructura de coordinació en xarxa entre els diferents àmbits de treball, amb el mateix o diferents proveïdors coordinats entre ells, i aprofitar el desenvolupament de les noves tecnologies de transmissió de dades i d'imatges.

Per tal de garantir la continuïtat en l'atenció sanitària, aquest model hauria d'assegurar la coordinació entre els diferents nivells assistencials i aprofitar els recursos de cada un d'ells.

En un sistema d'aquestes característiques, amb una permeabilitat entre els diferents dispositius esmentats, l'experiència i formació adquirida en els diversos àmbits són sumatives, globalitzants i faciliten el coneixement de les realitats i possibilitats de tots ells. Aquest fet és cabdal per al treball de cada àmbit en concret i permet també una visió de conjunt del SAUE i un coneixement acurat dels seus recursos amb un millor aprofitament d'aquests i una assistència veritablement coordinada.

2. QUINA ÉS LA FORMACIÓ PRÈVIA QUE HA DE TENIR UN METGE D'UN SISTEMA D'URGÈNCIES I EMERGÈNCIES?

Mentre no hi hagi una especialitat o titulació específica de Medicina d'Urgències, el candidat haurà d'estar en possessió de qualsevol títol de metge especialista o la certificació prevista sobre exercici de metge de medicina general en el Sistema Nacional de Salut¹, i a més certificar, acreditar o justificar la seva competència a través dels mecanismes que s'estableixin².

La formació en medicina d'urgències i emergències necessària per complementar la seva de base³ queda definida en el Cos Doctrinal de SEMES (ANNEX 1), que és l'adaptació al nostre entorn dels cossos doctrinals de l'especialitat d'altres països. Aquesta formació ha de ser tutelada i acreditada per les institucions científiques i docents reconegudes⁴.

Cal incloure dins de la formació de pregrau l'assignatura de Medicina d'Urgències i Emergències amb l'objectiu d'assolir les competències clíniques necessàries per iniciar l'activitat mèdica amb garanties dins del SAUE.

¹ Real decret 866/2001 del 20 juliol de 2001, publicat en el BOE núm. 187 del 6 d'agost de 2001.

² En aquest sentit, l'IES està desenvolupant l'ACOE (Avaluació de Competències Objectiva i Estructurada) en Medicina d'Urgències i Emergències que pot ser un bon sistema per acreditar i recertificar periòdicament les competències dels metges que dediquin la seva activitat professional en els SAUE

³ Per la seva troncalitat, les especialitats més adients serien Medicina Familiar i Comunitària, Medicina Interna, Anestèsia i Reanimació, Medicina Intensiva, Cirurgia General, Cirurgia Ortopèdica i Traumatologia i Pediatria

⁴ Societat Catalana de Medicina d'Urgències i Emergències (SCMU), Associació Catalana de Medicina d'Emergències (ACMES), Consell Català d'Especialitats en Ciències de la Salut, Institut d'Estudis de la Salut, Universitats i altres....)

3. QUINES SÓN LES FUNCIONS D'UN METGE D'URGÈNCIES?

Les funcions que es consideren pròpies d'un metge d'urgències són les següents:⁵

- a. **Assistencials:** Correspon especialment als metges d'urgències prestar assistència sanitària, dins d'un àmbit definit en el model de SAUE, a tots els pacients que ho requereixen, amb els mitjans disponibles al seu abast emprant els recursos més adients en cada cas i en un marc temporal proporcional a la gravetat, en col·laboració i coordinació amb la resta dels serveis sanitaris i nivells assistencials (figura 2).

La prestació d'aquesta assistència comprèn els processos de classificació i prioritització, orientació diagnòstica i terapèutica, seguiment dels pacients que ho requereixen en els àmbits i estructures determinades i decisió de la destinació, garantint en tots els casos la continuïtat assistencial.

El metge d'urgències és un metge d'activitat predominantment assistencial. Aquesta activitat es complementa amb altres que es poden englobar en els punts següents:

- b. **Docència, recerca i formació continuada.**
- c. **Coordinació assistencial, gestió clínica i millora contínua de la qualitat.**
- d. **Prevenició i educació sanitària.**

En tot aquest procés el professional ha de tenir especial cura de seguir les normatives legals i recomanacions existents quant a documentació, informació i respecte als drets dels pacients així com als principis ètics que regulen aquesta activitat.

⁵ Diferents documents reflecteixen les funcions dels metges d'urgències i emergències. Entre aquests destaquen:

- *A l'Estat Espanyol:* Reial Decret 866/2001 del 20 juliol de 2001, BOE núm. 187 de 6 d'agost de 2001.
- *En l'àmbit internacional:* Guide de gestion de l'Unité d'Urgence. Ministère de la Santé et des Services Sociaux. Québec 2000. Emergency Physician Rights and Responsibilities. American College of Emergency Physicians 2003. Guidelines on responsibility for care in emergency departments. Australasian College for Emergency Medicine 1999.

4. COM HA DE SER EL DESENVOLUPAMENT PROFESSIONAL D'UN METGE D'URGÈNCIES?

El desenvolupament professional d'un metge d'urgències, a l'igual que la de qualsevol altre professional sanitari, ha de ser un element de motivació, incentivació i reconeixement, que permeti completar tota la seva vida professional dins del sistema i que possibiliti, a la vegada, una permeabilitat suficient a altres àmbits assistencials.

El model que proposem està dirigit als metges que treballen en un SAUE, que tenen la formació prevista a l'apartat 2 d'aquest document i que desenvolupen les funcions especificades l'apartat 3.

Per tant, i per aconseguir aquest objectiu, s'han de considerar les diferents vinculacions dels metges als SAUE amb les seves respectives responsabilitats:

1. Un metge d'un altre àmbit assistencial que participi parcialment dintre del sistema (col·laboracions parcials amb el Servei). Aquest cas no entra dins d'aquesta proposta de desenvolupament professional atès que ja ho fa en el seu propi àmbit assistencial, però la tasca efectuada dins del SAUE repercutirà en el seu sistema de carrera professional.
2. Un metge que tingui una vinculació plena dintre del sistema, però en un període limitat de temps.
3. El metge d'urgències: vinculació plena amb contracte permanent

Aquestes dues darreres situacions podrien entrar dins del model que volem proposar.

Considerem indispensable garantir la permeabilitat, tant dins del SAUE com, en determinades circumstàncies, cap a altres àrees assistencials no depenents del SAUE. Aquesta permeabilitat ha de respectar la continuació del desenvolupament professional de manera que el punt inicial de la nova sortida sigui l'últim nivell assolit a la primera⁶.

El model de desenvolupament professional del metge d'urgències ha de tenir en consideració els següents aspectes:

1. Cada professional que treballa a un SAUE ha de tenir els mateixos drets, privilegis i responsabilitats que qualsevol altre metge del centre a on treballa.
2. Cada professional ha d'estar integrat dins de tot el sistema d'atenció a urgències i emergències (SAUE).

⁶ En aquest sentit, l'avantprojecte de Llei d'ordenació de les professions sanitàries (LOPS) a l'estat espanyol preveu la possibilitat de re-especialització a partir del tronc comú de l'especialitat que es disposi

Bases per al desenvolupament organitzatiu i professional en l'àmbit d'Urgències i Emergències a Catalunya

3. Cada professional ha d'assolir diferents nivells de responsabilitat. Aquest nivells s'han de definir en funció de l'edat, formació, experiència i competència acreditada⁷ (taula 1).
4. Hi ha suficients àrees de treball en el propi SAUE per assegurar que el professional desenvolupi tota la seva carrera en aquest àmbit. El desenvolupament professional ha de preveure la participació del metge d'urgències en les diferents àrees de treball del SAUE en funció del seu grau de càrrega assistencial (figura2).
5. Cada nivell d'activitats professionals d'aquest model tindrà atribuït des unes tasques de treball concretes; això no és impediment perquè el metge interessat pugui fer altres activitats corresponents a nivells de carrera professional inferiors o bé voluntàriament o bé en situacions determinades.
6. Tanmateix, i coneixent les dificultats organitzaves que existeixen en els SAUE, qualsevol dels altres professionals que es trobin a nivells inferiors podrien fer tasques corresponents a nivells de desenvolupament professional superiors, sempre que aquestes fossin fora dels horaris previstos per a aquests nivells o en cas de no haver cap metge dins de l'organització a qui li correspongui participar en el nivell superior.
7. S'ha de garantir la dedicació d'un part del temps de la jornada laboral anual del metge d'urgències per a la realització de tasques no assistencials relacionades amb docència, recerca i formació continuada.
8. Els professionals podran prestar serveis conjunts en dos o més centres, encara que mantinguin la seva vinculació laboral tan sols en un d'ells, en base a projectes de gestió o aliances estratègiques entre diferents establiments sanitaris.
9. El sistema de desenvolupament professional del metge d'urgències ha de considerar la flexibilitat i possibles sortides a altres àrees o especialitats de la Medicina. Aquest punt el considerem primordial, a l'igual que la flexibilitat dins del sistema d'atenció urgent, per evitar el *burn out* dels metges d'urgències.
10. En aquest sentit, i d'acord amb la futura LOPS, la formació i l'experiència del metge d'urgències s'haurà de complementar, segons sigui aquesta, amb aquella formació que prevegi la llei per a poder exercir una altra especialitat (diplomatures, àrees de capacitació o formació addicional) a partir del tronc comú d'origen de la seva especialitat prèvia.

⁷ Les societats científiques SCMU i ACMES estan treballant en la definició dels nivells professionals dels metges d'urgències i les seves tasques corresponents.

Bases per al desenvolupament organitzatiu i professional en l'àmbit d'Urgències i Emergències a Catalunya

11. Aquesta proposta ha de ser efectiva tant per als professionals que entren a treballar en els SAUE des de la seva implementació com per aquells que ja es troben des de fa anys exercint en els SAUE. Per aquests darrers, s'assolirà el nivell de desenvolupament professional d'acord amb els criteris exposats anteriorment (edat, experiència, formació i proves d'avaluació).
12. Els metges d'altres especialitats de la Medicina (mèdiques, quirúrgiques, pediàtriques, etc.) han de continuar prestant atenció a les urgències des de dins de la seva especialitat, però s'ha de considerar la possibilitat que aquests puguin entrar dins de la carrera professional del metge d'urgències, respectant la seva experiència i formació, però amb la necessitat d'adquirir una formació addicional, si s'escau, per exercir dins de la Medicina d'Urgències.
13. El desenvolupament d'una carrera professional en Medicina d'Urgències, així com la possible creació en el futur d'una especialitat de Medicina d'Urgències no exclou el camp d'actuació d'altres especialitats, sinó que pretén regular de manera més equitativa i coherent els recursos sanitaris destinats a l'atenció de les urgències i emergències. Així mateix pot repercutir en un millor aprofitament del rendiment de professionals d'altres especialitats que també realitzen activitats d'assistència urgent.
14. És necessari que l'administració assegurï que totes les institucions que presten atenció sanitària a Catalunya, tant centres públics com concertats, signin aquests acords i els desenvolupin tan punt siguin aprovats.

Aquest és un projecte de model que distribueix les tasques assistencials i no assistencials considerades en un SAUE. Pensem que les qüestions salarials i altres de laborals no esmentades en aquest document en queden excloses, i creiem que la seva discussió pertany a altres fóruns tot i que oferim la nostra col·laboració si es creu convenient.

CONCLUSIONS

Aquest document pretén definir les bases d'un model de desenvolupament organitzatiu dels SAUE i dels metges d'urgències.

S'hi defineixen les característiques d'aquest model que cal desenvolupar i discutir entre totes les institucions implicades (Societats científiques, administració, entitats proveïdores, professionals, sindicats, col·legis de metges) i es pretén distribuir les càrregues de treball de la medicina d'urgències d'una manera més equitativa en funció de l'experiència, edat i formació del professional, així com la possibilitat d'una flexibilitat i sortides dels professionals tant a dins del mateix SAUE com en altres àrees o especialitats de la Medicina.

El model proposat deixa oberta també la possibilitat que professionals d'altres especialitats puguin entrar en els SAUE respectant tot el seu desenvolupament professional previ, però amb la necessitat d'adquirir, si s'escau, una formació addicional en Medicina d'Urgències. Així mateix, es considera necessari que, malgrat que es faci una carrera professional o es desenvolupi una especialitat en medicina d'urgències, els professionals d'altres especialitats mèdiques han de continuar actuant en els SAUE, amb un repartiment de les tasques assistencials més equitatives i coherents.

Des de la SCMU-ACMES considerem que el model organitzatiu i professional proposat pot aportar una assistència veritablement coordinada entre les diferents àrees de treball i nivells assistencials, un millor aprofitament dels recursos sanitaris, i dotar d'un contingut professional a l'atenció d'urgències i emergències; en definitiva, una millora, en els propers anys, de l'atenció a les urgències i emergències dels ciutadans de Catalunya.

Finalment, els autors i les societats científiques a les quals representem, considerem necessària la creació de l'especialitat en Medicina d'Urgències com únic model vàlid que asseguri el funcionament dels SAUE en el futur.

FIGURES I TAULES

Sistema d'Atenció a Urgències i Emergències (SAUE)

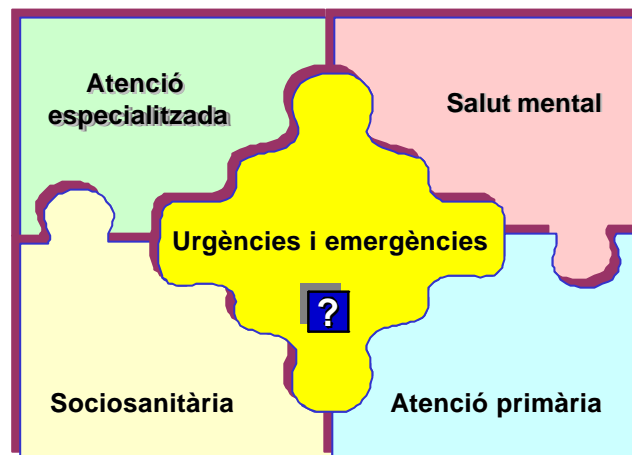

FIGURA 1

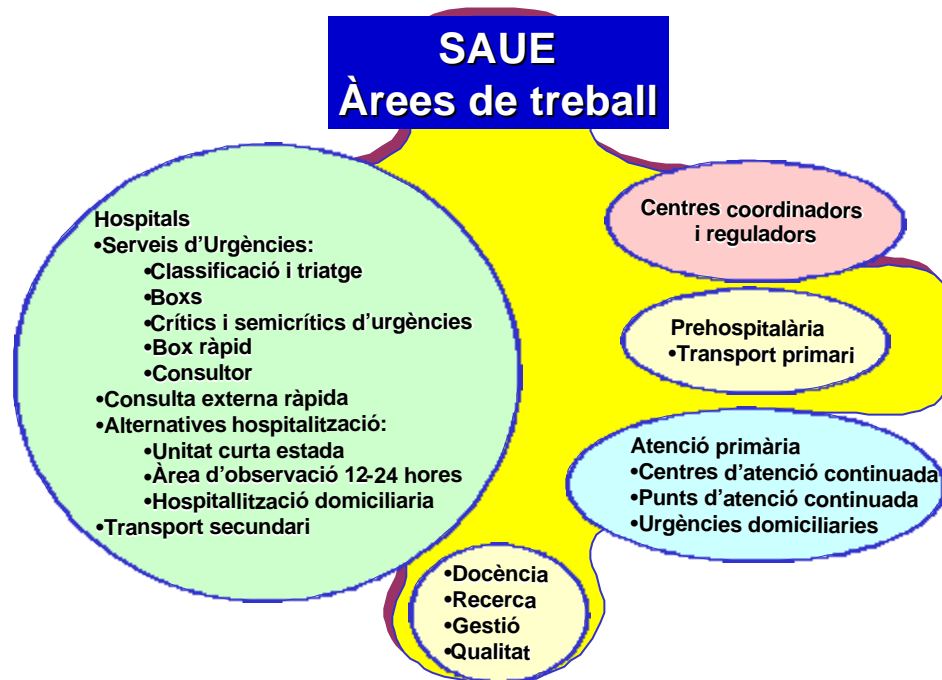

FIGURA 2

Bases per al desenvolupament organitzatiu i professional en l'àmbit d'Urgències i Emergències a Catalunya

TAULA 1: Nivells de desenvolupament professional.

	Edat	Experiència	Formació	Avaluació	Penalitat de l'activitat assistencial
Nivell 0	+	+	+	+	+++++
Nivell 1	++	++	++	++	++++
Nivell 2	+++	+++	+++	+++	+++
Nivell 3	++++	++++	++++	++++	++
Nivell 4	+++++	+++++	+++++	+++++	+

- Definim 5 franges identificades de més a menys per creus
- La penalitat de l'activitat assistencial s'està quantificant per les Societats SCMU-ACMES per a les diferents àrees de treball del SAUE.

**Bases per al desenvolupament organitzatiu i professional en l'àmbit d'Urgències i
Emergències a Catalunya**

ANNEX 1

Cos doctrinal de la medicina d'urgències i emergències